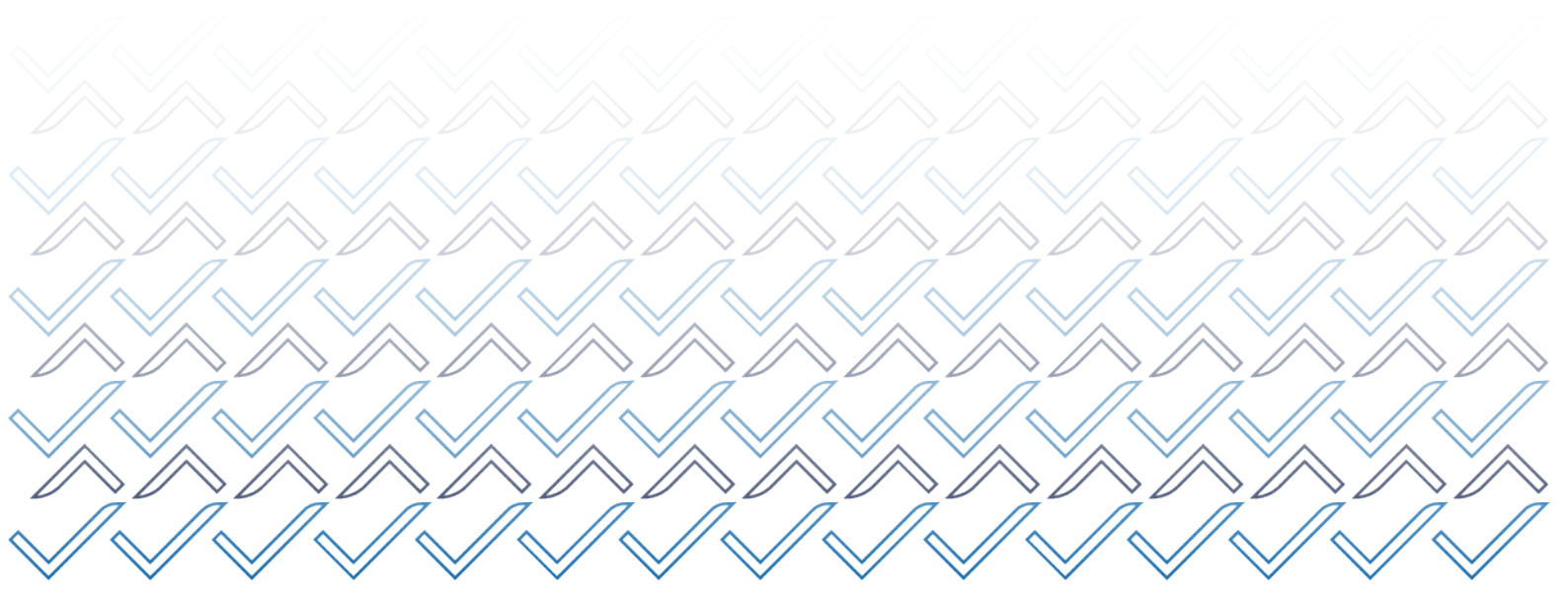

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA

2023 METŲ PENSIJŲ ANUITETŲ FONDO ATASKAITŲ RINKINIO FINANSINIO AUDITO REZULTATAI

2024 m. gegužės 15 d.

Nr. FAE-5

Valstybės kontrolė – aukščiausiaji valstybinio audito institucija – prižiūri, ar teisėtai ir efektyviai valdomas ir naudojamas valstybės turtas ir kaip vykdomas valstybės biudžetas. Valstybės kontrolė, teikdama audito pastebėjimus ir rekomendacijas, skatina teigiamą ir veiksmingą valstybinio audito poveikį valstybės finansų valdymo ir kontrolės sistemai bei į rezultatus ir visuomenės poreikius orientuotam viešajam valdymui. Daugiau apie Valstybės kontrolės veiklą ir valstybinio audito rezultatus – interneto svetainėje www.valstybeskontrolė.lt.

Audito grupė: Giedrė Stalauškienė (departamento vadovė), Laura Janulevičienė (grupės vadovė), Rasa Pašilienė, Edita Gilytė, Jolanta Morozovienė, Milda Marozienė.

Valstybinio audito ataskaita pateikta: Lietuvos Respublikos Seimui, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, Valstybinio socialinio fondo valdybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

TURINYS

ĮŽANGA	4
AUDITO REZULTATAI	5
1. METINIŲ ATASKAITŲ RINKINYS VISAI REIŠKŠMINGAIS ATŽVILGIAIS TEISINGAS	5
2. SVARSTOMI PENSIJŲ KAUPIMO ĮSTATYMO PAKEITIMAI GALI NEIGIAMAI PAVEIKTI FONDO VEIKLOS TVARUMĄ	5
PRIEDAS	8

ĮŽANGA

Audito tikslas ir apimtis

Vadovaudamiesi Pensijų kaupimo ir Valstybės kontrolės įstatymais¹, atlikome 2023 metų Pensijų anuitetų fondo ataskaitų rinkinio finansinį auditą. Auditas atliktas pagal tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus, kurie apima tarptautinius audito standartus. Audito ataskaitoje pateikiami tik audito metu nustatyti dalykai, o nepriklausoma nuomonė dėl fondo metinių ataskaitų rinkinio pareiškiama audito išvadoje. Audito apimtis ir taikyti metodai išsamiau aprašyti priede „Audito apimtis ir metodai“ (8–9 psl.).

Pensijų anuitetų fondo paskirtis

Nuo 2020 m. liepos 1 d., Valstybinio socialinio draudimo fondo (toliau – VSDF) valdybai tapus centralizuota pensijų anuitetų mokėtoja, savo veiklą pradėjo išteklių fondas – Pensijų anuitetų fondas. Šio fondo išteklius sudaro vienkartinės dalyvių įmokos, pajamos už investuotą fondo turtą, skolinti pinigai ir kiti teisėtai gauti pinigai. Pensijų anuitetų fondo ištekliai gali būti naudojami tik pensijų anuitetų išmokoms mokėti, fondo valdymo ir administravimo sąnaudoms padengti, investicinei veiklai vykdyti, kitiems mokėjimams, numatytiems pensijų anuitetų mokėtojo patvirtintuose teisės aktuose, atlikti.

Pensijų anuitetų mokėtojo veiklos tikslas – užtikrinti pensijų anuitetų mokėjimų jų gavėjams iki gyvos galvos, siekiant jiems didžiausios naudos ir Pensijų anuitetų fondo turtą valdant skaidriai, tvariai². Kaip pensijų anuitetų mokėtojas įgyvendina šį tikslą, veikdama kolegialiai prižiūri Pensijų anuitetų taryba³.

Pensijų anuitetų fondo apskaitą atskirai nuo savo kaip biudžetinės įstaigos apskaitos tvarko ir ataskaitas sudaro VSDF valdyba. Vadovaujantis Pensijų kaupimo įstatymu⁴, Pensijų anuitetų fondo biudžetas tvirtinamas Lietuvos Respublikos atitinkamų metų Pensijų anuitetų fondo biudžeto rodiklių patvirtinimo įstatymu.

Pensijų anuitetų fondo metinių ataskaitų rinkinys ne vėliau kaip iki kitų metų balandžio 1 d. parengiamas ir pateikiamas Valstybės kontrolei, o iki gegužės 5 d. – Vyriausybei, kuri, pritarusi ataskaitų rinkiniui, teikia jį Seimui ne vėliau kaip iki gegužės 15 d. Valstybės kontrolė ne vėliau kaip iki gegužės 15 d. Seimui pateikia valstybinio audito išvadą ir audito ataskaitą dėl audituoto metinių ataskaitų rinkinio⁵. Fondo metinių ataskaitų rinkinys kartu su Valstybės kontrolės atlikto šio ataskaitų rinkinio audito išvada paskelbiami pensijų anuitetų mokėtojo interneto svetainėje ne vėliau kaip iki kitų ataskaitinių metų birželio 1 dienos⁶.

¹ Pensijų kaupimo įstatymas, 35 (10) str. 4 d., ir Valstybės kontrolės įstatymas, 8 str. 2 d. 4 p.

² Ten pat, 35 (1) str. 1 d.

³ Ten pat, 35 (2) str. 1 ir 2 d.

⁴ Ten pat, 35 (10) str. 1 d.

⁵ Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo priedas.

⁶ Pensijų kaupimo įstatymas, 35 (11) str. 1 d.

AUDITO REZULTATAI

1. METINIŲ ATASKAITŲ RINKINYS VISAIS REIKŠMINGAIS ATŽVILGIAIS TEISINGAS

1. Pensijų anuitetų fondo metinių ataskaitų rinkinys rengiamas vadovaujantis Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymu ir viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartais⁷. Fondo 2023 m. ataskaitų rinkinio reikšmingų duomenų iškraipymų nenumatėme – duomenys visais reikšmingais atžvilgiais yra teisingi.
2. 2023 m. pensijų anuitetų gavėjams pirmą kartą paskirstytas⁸ iš investavimo gautas pelnas (433,8 tūkst. Eur)⁹, kurį padalinus gavėjams mokamas anuitetas vidutiniškai padidėjo 2 proc.¹⁰ Patikrinę pelno apskaičiavimą ir jo paskirstymą anuitetų gavėjams neatitikimų nenumatėme.

2. SVARSTOMI PENSIJŲ KAUPIMO ĮSTATYMO PAKEITIMAI GALI NEIGIAMAI PAVEIKTI FONDO VEIKLOS TVARUMĄ

3. Pensijų anuitetų mokėtojas, siekdamas užtikrinti anuitetų gavėjams didžiausią naudą, vadovaudamasis patvirtinta turto investavimo strategija ir investavimo politika¹¹, investuoja fondo turtą, o gautą pelną paskirsto pensijų anuitetų gavėjams. Fondo investavimo apimtims esminę įtaką turi nauji anuitetų gavėjų srautai ir galėjimas juos prognozuoti.
4. 2023 m. pabaigoje fonde buvo 2 806 pensijų anuitetų gavėjai¹², iš kurių 877 anuitetą įsigijo ataskaitiniais metais: tai sudarė apie 87 proc. planuoto naujų dalyvių skaičiaus¹³. Dalis asmenų (1 605 vnt.), įgiję teisę į pensijų anuitetą¹⁴, pasinaudojo galimybe nukelti

⁷ Pensijų kaupimo įstatymas, 35 (10) str. 2 d.

⁸ VSDF valdybos direktoriaus 2023-06-27 įsakymas Nr. V-260 „Dėl Pensijų anuitetų fondo pelno paskirstymo“.

⁹ Ankstesniais metais uždirbtas ir 2023 m. paskirstytas investavimo pelnas sudarė 474,4 tūkst. Eur: 433,8 tūkst. Eur pelnas iš augimo portfelio, 40,6 tūkst. Eur – kitas investavimo pelnas.

¹⁰ VSDF valdybos direktoriaus 2024-03-27 įsakymu Nr. V-110 patvirtintoje pensijų anuitetų mokėjimo veiklos 2023 m. ataskaitoje nurodoma, kad „Pensijų anuitetai buvo padidinti tiems gavėjams, kurie įsigijo pensijų anuitetą iki 2022-ųjų metų pabaigos ir buvo gyvi 2023 m. liepos 1 dieną. Pensijų anuiteto padidėjimo procentas priklausė ir nuo individualių veiksmų: anuitanto vienkartinės įmokos, už kurią įsigytas pensijų anuitetas, pensijų anuiteto rūšies, anuitanto amžiaus, laikotarpio, už kurį anuitantui buvo mokamas pensijų anuitetas, ilgio ir pan. Didžiausia suma, kuria buvo padidintas pensijų anuitetas, buvo 12,36 euro (pensijų anuitetas padidėjo apie 3,7 proc.). Mažiausia padidinimo suma – 0,03 euro, tačiau šiuo atveju pensijų anuitetas buvo įsigytas 2022 m. gruodžio pabaigoje, tad pensijų anuiteto mokėjimo laikotarpis buvo vos kelios dienos“.

¹¹ VSDF valdybos direktoriaus 2020-09-01 įsakymas V-427 (2022-07-25 įsakymo Nr. V-281 redakcija) „Pensijų anuitetų fondo investavimo politika ir strategija“.

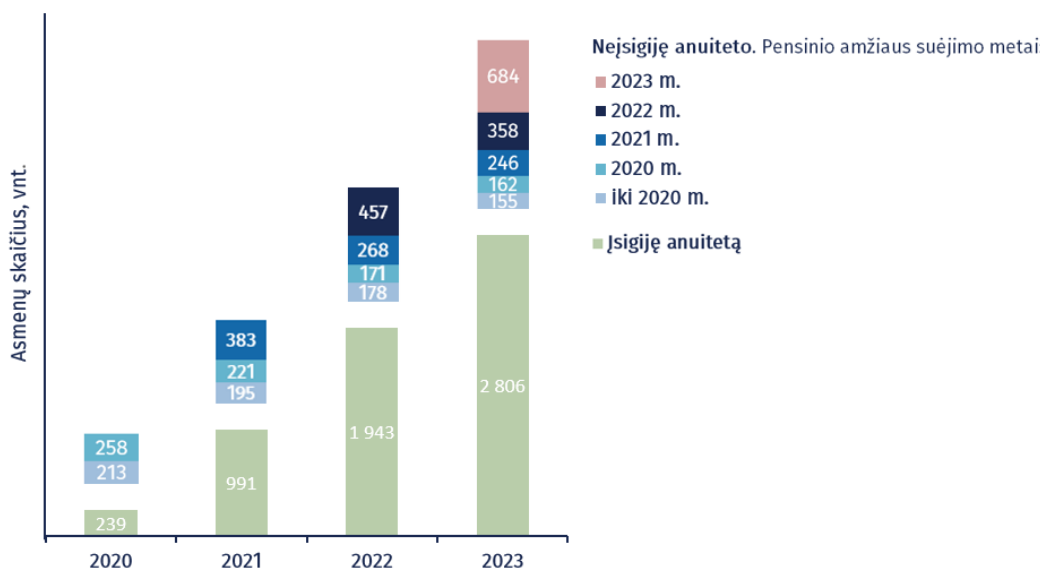
¹² VSDF valdybos direktoriaus 2024-03-27 įsakymu Nr. V-110 patvirtintos pensijų anuitetų mokėjimo veiklos 2023 metų ataskaitos duomenimis.

¹³ Pensijų anuitetų fondo 2023 metų ataskaitų rinkinio duomenimis (11 pastaba).

¹⁴ Il pakopos pensijų fondų dalyviai teisę gauti pensijų išmoką įgyja tik sulaukę senatvės pensijos amžiaus (išskyrus atvejus, kai dalyviui yra paskirta išankstinė pensija). Dalyviui, įgijus teisę ir nusprendus gauti jo vardu pensijų fonde sukauptą turtą, atsižvelgiant į sukaupto turto dydį, gali būti mokamos šios pensijų išmokos – vienkartinė išmoka, periodinė išmoka arba pensijų anuitetas. Kai minėtas pensijų turtas nesiekia 10 000 Eur (nuo 2023 m. – 10 807 Eur), pensijų anuiteto įsigijimas nėra privalomas, bet, sukauptus nurodytą arba didesnę sumą, sukauptas pensijų turtas išmokamas tik įsigijus pensijų anuitetą iš pensijų anuitetų mokėtojo.

sprendimą jį įsigyti, likdami pensijų fondo dalyviais ir toliau kaupdami turtą pensijų kaupimo bendrovėse. Dėl svyravimų finansų rinkose dalyvio pensijų fonde sukaupto turto vertė nuolat kinta, tad nuo to, koku metu įsigys pensijų anuitetą, priklausys tiek jo anuiteto dydis (pensijų fondo dalyvio turimo turto vieneto vertė apskaičiuojama pagal jo prašymo dėl pensijų išmokos (anuiteto) sutarties sudarymo dienos duomenis), tiek ateityje jam skirstoma pelno dalis.

1 pav. Asmenys įsigiję anuitetą ir įsigijimą nukėlę

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal VSDF valdybos pateiktus ir 2020–2023 m. pab. pensijų anuitetų mokėjimo veiklos ataskaitų duomenis.

- 2023 metų Pensijų anuitetų fondo ataskaitų rinkinyje nurodoma, kad svarstomi Pensijų kaupimo įstatymo pakeitimai (susiję su Konstitucinio Teismo nutarimu¹⁵, pagal kurį įstatyme turi būti nustatyta teisė nutraukti senatvės pensijų kaupimą dalyvio iniciatyva dėl svarbių priežasčių) padidina riziką, jog ateityje, sumažėjus įplaukoms į fondą ir atitinkamai atskaitymams fondo valdymui ir administravimui, padidės papildomų paskolų poreikis (2023-12-31 duomenimis, fondo skoliniai įsipareigojimai Finansų ministerijai sudarė 344,1 tūkst. Eur)¹⁶ ir gali tekti peržiūrėti fondo investavimo politiką ir strategiją.
- Įstatymo pakeitimo projekte¹⁷ nurodoma, kad šiuo metu pensijų kaupime dalyvauja daugiau kaip 1,4 mln. darbingo amžiaus asmenų, iš kurių apie 0,8 mln. yra aktyvūs dalyviai, t. y. mokantys pensijų įmokas. Prognozuojama, kad atsiradus pagrindams nutraukti dalyvavimą pensijų kaupime dalis dalyvių iš jo pasitrauks (apie 20 proc.) ir toliau kaupime aktyviai dalyvaus apie 0,6 mln. asmenų. Projektuojamas nutraukimų skaičius ir sumažėjęs ilgalaikių fondo pinigų srautų prognozavimo tikslumas (dėl baigtinio nutraukimo priežasčių sąrašo nebuvimo) turėtų reikšmingos įtakos Pensijų anuitetų fondo veiklos tvarumui:
 - ✓ išaugtų fondo skolinimosi poreikis (bendra paskolų suma nuo 0,6 mln. Eur išaugtų iki 2,5 mln. Eur);

¹⁵ Konstitucinio Teismo 2024-03-07 nutarimas Nr. KT21-N3/2024 „Dėl Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatymo (2018-06-28 redakcija) 4 str. 8 d., 5 str., 29 str. (su 2022-06-28 pakeitimu) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“.

¹⁶ Finansų ministerijos suteiktos beprocentės paskolos panaudotos dengiant 2020–2023 m. valdymo ir administravimo sąnaudas. Jų grąžinimo terminas 2026–2030 m.

¹⁷ Pensijų kaupimo įstatymo Nr. IX-1691 3, 4, 6, 8, 13, 28, 29, 30, 33, 35¹, 35², 35⁷ ir 35⁸ str. pakeitimo ir įstatymo priedo pakeitimo įstatymo projektas.

- ✓ nusikeltų galutiniai paskolų grąžinimo terminai (iki 2035 m. vietoj 2028 m.);
- ✓ turėtų būti peržiūrėta fondo investavimo strategija.

Pakeitus fondo investavimo politiką ir strategiją tikėtina situacija, kai nebūtų tenkinamas fondo įsipareigojimų padengimo turtu reikalavimas¹⁸ (2023 m. pabaigoje padengimas sudarė 105 proc.¹⁹) ir atsirastų valstybės biudžeto dotacijos poreikis. Sumažėjęs ilgalaikių pinigų srautų prognozių tikslumas paveiktų sprendimus ir dėl pensijų anuitetų didinimo (paskirstyto pelno dalimi), kuris nuo siektino 2 proc. kasmet sumažėtų iki 0–1 proc.

Valstybės kontrolierius

Mindaugas Macijauskas

¹⁸ Pensijų anuitetų mokėtojas privalo užtikrinti, jog fondo turtas nebūtų mažesnės vertės negu suformuotų techninių atidėjinių suma (Pensijų kaupimo įstatymo 35 (7) 1 d.).

¹⁹ Aiškinamojo rašto priedas Nr. P3 „Pensijų anuitetų fondo techniniai atidėjiniai pagal pensijų anuitetų rūšį pagal 2023-12-31 duomenis“.

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
„2023 metų Pensijų anuitetų
fondo ataskaitų rinkinio
finansinio audito rezultatai“
priedas

Audito apimtis ir metodai

Audituotas 2023 metų Pensijų anuitetų fondo ataskaitų rinkinys:

- ✓ finansinės būklės ataskaita, veiklos rezultatų ataskaita, grynojo turto pokyčių ataskaita, pinigų srautų ataskaita ir aiškinamasis raštas, parengti pagal 2023-12-31 duomenis.

Pavaldžios, kontroliuojamos ir (ar) konsoliduojamos įstaigos:

- ✓ fondas neturi pavaldžių, kontroliuojamų ar konsoliduojamų įstaigų.

Auditui taikytas reikšmingumas:

- ✓ Reikšmingu dalyku 2023 metų fondo ataskaitų rinkinyje yra laikomas iškraipymas ar jų visuma, viršijanti 2 proc. turto (tai sudarė 796,1 tūkst. Eur) finansinės būklės ir grynojo turto pokyčių ataskaitoms ir 2 proc. pajamų (tai sudarė 260,6 tūkst. Eur) veiklos rezultatų ir pinigų srautų ataskaitoms. Kokybiškai reikšmingais laikomi ir mažesni iškraipymai, kurie yra svarbūs informacijos vartotojui dėl pobūdžio, aplinkybių ar konteksto, kuriems esant jie atsirado. Kokybiškai reikšmingu dalyku yra laikomas ir svarbiausių vidaus kontrolės priemonių nebuvimas ar jų nesilaikymas.

Audito apimties apribojimai:

- ✓ pažymime, kad audito apimtis nebuvo ribojama.

Auditas atliktas:

- ✓ pagal tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus²⁰, kurie apima tarptautinius audito standartus (TAS)²¹;
- ✓ siekiant gauti pakankamą užtikrinimą, kad ataskaitose nėra reikšmingų iškraipymų. Visiškas užtikrinimas neįmanomas dėl įgimtų audito ir vidaus kontrolės apribojimų ir to fakto, kad netikrinome visų (100 proc.) ūkinių operacijų, ūkinių įvykių ir sudarytų sandorių.

²⁰ 2000–2899-ieji TAAIS „Finansinio audito standartai“, prieiga per internetą: <https://www.valstybeskontrole.lt/LT/post/15649/> (žiūrėta 2024-04-15).

²¹ Tarptautinės buhalterijų federacijos Tarptautinių audito ir užtikrinimo standartų valdybos išleisti tarptautiniai audito standartai (Lietuvos auditorių rūmų (iki 2017-02-28) ir Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (nuo 2017-03-01) išversti į lietuvių kalbą, prieiga per internetą: <https://avnt.lrv.lt/lt/teisine-informacija/teises-aktai/auditas> (žiūrėta 2024-04-15).

Audito apimtis ir metodai**2023 m. pradžios ir pabaigos turto ir atitinkamai finansavimo sumų, įsipareigojimų ir grynojo turto likučiai:**

- 2023 m. pradžioje turto buvo 25 228,6 tūkst. Eur, pabaigoje – 39 805,2 tūkst. Eur;
- 2023 m. pradžioje ir pabaigoje finansavimo sumų – 0,0 tūkst. Eur;
- 2023 m. pradžioje įsipareigojimų buvo 26 190,1 tūkst. Eur, pabaigoje – 38 339,2 tūkst. Eur;
- 2023 m. pradžioje grynojo turto buvo (-)961,5 tūkst. Eur, pabaigoje – 1 466,0 tūkst. Eur.

2023 m. gautos pajamos ir patirtos sąnaudos:

Fondas gavo 13 028,8 tūkst. Eur pensijų anuitetų įmokų pajamų ir patyrė 14 197,6 tūkst. Eur pagrindinės veiklos sąnaudų, iš jų:

- 12 047,3 tūkst. Eur sudarė techninių atidėjinių vertės pasikeitimas;
- 1 730,8 tūkst. Eur sudarė pensijų anuitetų išmokų sąnaudos;
- 419,5 tūkst. Eur sudarė valdymo ir administravimo sąnaudos.

2023 m. gautos įplaukos ir patirtos išlaidos:

Fondas gavo 12 907,4 tūkst. Eur pensijų anuitetų įmokų įplaukų ir patyrė 2 186,5 tūkst. Eur pagrindinės veiklos išlaidų, iš jų:

- 1 717,7 tūkst. Eur sudarė anuitetų išmokų išlaidos;
- 424,4 tūkst. Eur sudarė valdymo ir administravimo išlaidos;
- 44,5 tūkst. Eur sudarė kitos išlaidos.

Vertintos sritys ir atliktos procedūros dėl 2023 metų ataskaitų rinkinio duomenų

Atlikus audituojamo subjekto veiklos, apskaitos ir vidaus kontrolės sistemų tyrimą, nustatytos sritys, kuriose egzistuoja reikšmingo iškraipymo rizika:

- Sričių, kuriose egzistuoja reikšmingo iškraipymo rizika, nenustatyta.

Sritys, kuriose vertintas vidaus kontrolės procedūrų efektyvumas (atliktas kontrolės testavimas):

- Finansinio turto (taip pat apima susijusias finansinės ir investicinės veiklos ir pinigų sritis) srityje atliktas vidaus kontrolės procedūrų testavimas. 2022 m. audito metu, pensijų anuitetų išmokų sąnaudų/ išlaidų (taip pat apima susijusių įsipareigojimų ir pinigų sritį) bei pajamų/ įplaukų srityse, atliktas vidaus kontrolės procedūrų testavimas: naudotasi atlikto testavimo rezultatais.

Sritys, kuriose atliktos pagrindinės audito procedūros (detalūs testai ir (ar) analitinės procedūros):

- Ilgalaikio ir trumpalaikio turto srityse, siekiant gauti baigtumo, tikrumo, buvimo, įvertinimo, atskleidimo tvirtinimus, atlikti mažos ir didelės apimties detalieji testai ir pagrindinės analitinės procedūros. Vertinta, ar investuota laikantis teisės aktų. Pajamų ir įplaukų srityse, siekiant gauti baigtumo, tikrumo, buvimo, įvertinimo, atskleidimo tvirtinimus, atlikti didelės apimties detalieji testai ir pagrindinės analitinės procedūros.
- Ilgalaikių ir trumpalaikių įsipareigojimų (techninių atidėjinių) bei pagrindinės veiklos sąnaudų (techninių atidėjinių vertės pasikeitimo, pensijų anuitetų išmokų, valdymo ir administravimo) srityse, siekiant gauti baigtumo, tikrumo, buvimo, įvertinimo, atskleidimo tvirtinimus, atliktos pagrindinės analitinės audito procedūros. Išlaidų srityje atliktos pagrindinės analitinės procedūros ir mažos bei didelės apimties detalieji testai. Pensijų anuitetų dydžio apskaičiavimo teisingumui įvertinti atlikti mažos apimties detalieji testai, investavimo pelno ir pelno gauto iš kitų šaltinių apskaičiavimo, paskirstymo ir išmokėjimo anuitetų gavėjams teisingumui įvertinti – pagrindinės analitinės procedūros.
- Finansinės ir investicinės veiklos sąnaudų srityje, siekiant gauti baigtumo, tikrumo, buvimo, įvertinimo, atskleidimo tvirtinimus, atlikti mažos apimties detalieji testai ir pagrindinės analitinės procedūros.
- Metinių ataskaitų sudarymas – atliktos analitinės procedūros, siekiant gauti įvertinimo ir atskleidimo tvirtinimus.

Bendras ataskaitų rinkinio vertinimas:

Įvertinta:

- taikomų apskaitos metodų tinkamumas ir apskaitinių vertinimų bei susijusių vadovybės atskleidimų pagrįstumas. Lietuvos bankas yra priežiūros institucija, vykdanči pensijų anuitetų mokėtojo veiklos priežiūros funkciją, kuri apima ir techninių atidėjinių apskaičiavimo metodikos tvirtinimą, todėl mūsų vertinimas apima techninių atidėjinių dydžio apskaičiavimą pagal metodiką, tačiau neapima pačios metodikos tinkamumo vertinimo;
- bendras ataskaitų pateikimas, struktūra ir turinys, įskaitant atskleidimus, ir tai, ar šiose ataskaitose pateikti pagrindžiantys sandoriai ir įvykiai taip, kad atitiktų VSAFAS ir Pensijų kaupimo įstatymo reikalavimus.

